

Projekt: Kalmar Dämme - en våtmark med mer att ge

Län	Kommun
Kalmar län	Kalmar

Kommunens projektansvarige

Kommunens projektansvarige	Enhet/förvaltning
Renate Foks	Serviceförvaltning
Postadress	Postnr Postort
Box 611	39126 Kalmar
Telefon	Mobil
0480-450173	-
E-post	Postgiro/Bankgiro
renate.foks@kalmar.se	244 00-4
Organisationsnummer	Betalningsreferens
212000-0746	131017 reate foks

Övriga kontaktpersoner

Namn, organisation	Namn, kontaktperson
Kalmar kommun	Johan Wegenke
Typ av organisation	
Kommun	
Postadress	Postnr Postort
Box 611	39126 Kalmar
Telefon	Mobil
0480450511	-
E-post	Organisationsnummer
johan.wegenke@kalmar.se	-

Projektbeskrivning

Projektnummer	18165684	Status	Beviljad
Projektets startår	Projektstart	Projektslut	Nytt Projektslut
2019	2019-01-01	2021-12-31	2022-12-31
Tätortsnära	Kmn diarienummer	Lst diarienummer	Projektet drivs av
Projektet är tätortsnära	SFN 2021/0045	501-9750-18	Kommun
Gott exempel	Projektets tema		
Nej	Övrigt		

Genomförande och erfarenheter

Genomförande och erfarenheter

Syftet med projektet är att utreda kostnadseffektiva åtgärder för att 1) förstärka Kalmar dämmes (dämnet) funktion som näringsfälla och 2) förbättra våtmarken som livs- och reproduktionsmiljö för rovfisk (exempelvis gädda).

Denna utredning skulle förslagsvis göras av en extern konsult som kan be-trakta den 25 år gamla våtmarken med nya ögon för att hitta effektiva lösningar.

Sedan projektets start har följande insatser gjorts i projektet:

Provtagning/utredning

Provtagning/analys av inkommande och utgående vatten från dämnet med avseende på näringsämnen. Påbörjades i juni 2020 och pågick fram till augusti 2021. Under sommaren 2020 skedde provtagningen en gång per vecka för att studera effekten av brackvatten som pumpades in då det inte rann vatten i bäcken, resterande period togs prov varannan vecka. Vid provtagningen uppmättes även konduktivitet som ett mått på salthalt. Dämnet var ursprungligen designat för att kunna ta in brackvatten genom att en bakvattenlucka installerades i den fördämning som finns i bäcken. Denna funktion har inte nyttjats regelbundet under de senaste åren varpå syrebrist uppstått i dämnet under somrarna när inget nytt vatten tillförts och temperaturen varit hög. Provtagningen ska utvärdera dämmets nuvarande rening.

I maj 2020 besöktes Kalmar Dämme av projektledaren, företrädare för Läns-styrelsen samt Havs- och Vattenmyndigheten, vars anställda tidigare forskat på Kalmar Dämme. Frågeställningen var då bland annat om reningsprocesserna i dämnet skulle riskera att påverkas negativt av en ökad belastning av brackvatten. Biologin bedömdes kunna hantera de salthalter det rör sig om i Västra sjön.

I början av sommaren 2020 inledde kommunen en dialog med flygplatsen (som är beroende av dämmets kväverening för sitt miljötillstånd) och Länsstyrelsen om att förbättra provtagningen av våtmarkens vatten - en provtagning som de senaste åren skett genom stickprov vilket har sina begränsningar. Denna dialog initierades genom att Länsstyrelsen ville avyttra ett antal flödesstyrda, automatiska provtagare som de

använt i ett tidigare projekt. Flygplatsen, som ansvarar för egenkontrollen, tog på sig att införskaffa och installera provtagarna. Detta krävde viss anpassning av tekniken och befintlig pumpanläggning i dämmet men i december 2020 var installationen klar. Denna nya provtagning togs i drift i början av 2021 och intrimmades under året.

Fiskvandring

Under hösten 2020 påbörjades en dialog med en konsult om att utreda förutsättningarna för fiskvandring uppströms Kalmar Dämme. I dagsläget är det inte möjligt i och med att fördämningen i Törnebybäcken utgör ett definitivt vandringshinder. Utredningen blev klar under våren 2021 och presenterade ett antal alternativ för hur vandringshindret skulle kunna åtgärdas, varav ett alternativ är återställning, dvs utrivning av fördämningen.

Vi har räknat på konsekvensen av hur Kalmar Dämme skulle fungera utan fördämning och vad det skulle innebära för pumpvolymen om endast havsnivån sätter dämningshöjden. Beräkningen visar att minst lika stor pumpning som ett normalår skulle kunna nås men det blir mer osäkert vilken typ av vatten som pumpas in till dämmet. Målsättningen är att det primärt ska vara bäckvatten för att maximera rening av N/P men som temporärt förstärks av sjövattnet/återcirkulerat vatten när bäcken sinar. Detta för att inte de biologiska funktionerna i dämmet ska ta skada av för långa perioder av stillastående vatten samt utlakning av P ur sediment om vattnet blir syrefattigt.

Under 2021 anlätades en konsult med uppdrag att göra en total översyn av våtmarken i syfte att presentera en åtgärdsplan för att restaurera våtmarken och förbättra den totala reningen av näringsämnen kväve och fosfor i våtmarken. Denna åtgärdsplan blev klar innan årsskiftet 2021/22 och utgör ett bra underlag för fortsatt dialog med flygplatsen och Länsstyrelsen om vilka åtgärder som är mest lämpliga att genomföra i närtid. Till exempel visade utredningen på att stora ytor inne i våtmarken inte används effektivt på grund av kortslutningar eller kanalbildningar. Dessa åtgärder torde ha hög prioritet för att förbättra reningen. Det föreslogs även mer tekniska åtgärder såsom aktiv luftning av vattnet.

Projektets initiala och långsiktiga effekter från naturvårdssynpunkt

Projektet är kunskapsuppbyggande så eventuella effekter uppnås först när föreslagna åtgärderna implementeras. Men om syftet med projektet uppnås kommer det skapas möjligheter att ytterligare förbättra reningen av näringsämnen i Kalmar Dämme. Det innebär att transporten av näring från land till vattendrag och kust kommer minska allt annat lika. Fördelarna med minskad övergödning är ett friskare vatten som kan hysa en större mångfald av arter, inte bara de som trivs i grumliga vatten. Då de i åtgärdsplanen föreslagna åtgärderna riskerar att påverka fågellivet i våtmarken kommer en fågelinventering utföras under våren 2022.

Vad gäller utredningen gällande fiskvandring kan den förhoppningsvis komma fram till ett förslag som går att implementera utan att det negativt påverkar dämmets reningsförmåga. I så fall kommer fisk för första gången på 25 år att kunna vandra vidare upp i bäcken och leka. En fråga som väckts är dock om det är lämpligt att låta fisk vandra upp i bäcken eftersom det har påträffats PFOS i sediment uppströms i bäcken.

Hur kommer projektets återstående uppföljning och utvärdering att gå till

Utvärdering och prioritering kommer ske av de framtagna förslagen i åtgärdsplanen inom ramen för projektet, men genomförandet blir en senare fråga. Förhoppningsvis kan en del av åtgärderna genomföras inom loppet av några år. Den provtagning som skett i projektet kommer att jämföras med flygplatsens egenkontroll för att bedöma tillförlitligheten i stickprovstagning som metod för att följa upp våtmarkens rening. Provtagningen sker nu också genom flödesstyrd provtagning (metoderna användes parallellt under 2021) och jämförelse mellan metoderna kan därmed också ske. Om ambitionen att ta bort vandringshindret i bäcken blir verklighet kommer detta att följas upp av provfiske.

Åtgärder och kostnader i projektet

Åtgärdsnummer		Startdatum	Slutdatum
1		2019-01-01	2019-12-31
Total kostnad	Sökt bidrag	Värde av ideellt arbete	
300 000 kr	270 000 kr	0 kr	
Utfall total kostnad	Utfall sökt bidrag	Utfall ideellt arbete	
0 kr	0 kr	0 kr	
Åtgärdskategori			
08 - Våtmarksprojekt - förberedelsearbete			
-			
Åtgärdstyp		Mätvärde	Enhet
90 - Ta fram plan för genomförande av åtgärder och skötsel		1	st
Huvudsakligt miljömål	Naturtyp	Organismgrupp	Inriktning
07 - Ingen övergödning	03c - Våtmark - Övriga våtmarker	03 - Fiskar	01 - Naturvärde
Huvudsakligt friluftsdelmål		Ekosystemtjänst	
11 - Ej relevant		09 - Vattenrening	
Genomförd i sin helhet: - År: -			
Motivering			
-			

Utreda och ta fram förslag på kostnadseffektiva åtgärder för att förstärka Kalmar dämmes funktion som näringsfälla och livs- och fortplantningsmiljö för fisk. Utredningen kan göras av en extern konsult men resultatet kommer utvärderas i samarbete med forskare på Linneuniversitet. I utredningen ingår utökad provtagning och projektledning. Se bilaga för mer detaljer.

Förvaltning av resultat efter projektiden

Kommunen äger våtmarken och marken runtomkring och kommer använda resultatet som ett underlag för fortsatta investeringar i våtmarken, antingen med egna medel eller genom statligt stöd (ex. LOVA/LONA).

Villkor

Id	Beskrivning	Uppfylld
1.	Bidraget får enbart användas för de åtgärder som anges i detta beslut.	Nej
11.	Faktiska utgifter samt kostnader för arbetstid (både kommunal, ideell eller annan) liksom tidrapporter ska kunna verifieras på begäran av Länsstyrelsen samt vid revision.	Nej
3.	Förändringar i projektet ska godkännas av Länsstyrelsen. Anmälan ska ske i god tid.	Nej
4.	Om projektet inte kan fullföljas ska Länsstyrelsen underrättas omgående.	Nej
6.	En verksamhetsrapport ska inrapporteras i LONA-registret och besked om att rapportering skett ska lämnas till Länsstyrelsen senast den 1 mars varje år.	Nej
7.	En slutrapport ska inrapporteras i LONA-registret och en påskriven utskrift ska lämnas in till Länsstyrelsen senast tre månader efter det att projektet är genomfört.	Nej
8.	Vid marknadsföring och information om projektet samt i alla dokument som framställs inom projektet ska det tydligt framgå att "Statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt medfinansierar genomförandet av detta projekt". Det gäller böcker, rapporter, broschyrer, informationstavlor, pressmeddelanden, hemsidor m.m. Naturvårdsverkets symbol "LONA" kan användas där så är lämpligt.	Nej
9.	Foto eller annan bild som presenterar projektet ska läggas som bilaga i LONA-registret, senast i samband med första verksamhetsrapporten.	Nej
V6.	Avstämning och förankring av föreslagna åtgärder ska ske regelbundet, minst två gånger per år, med Vattenenheten, Naturskyddsenheten och Naturskötselenheten vid Länsstyrelsen Kalmar län.	Nej
V7.	Arbetet ska ske i samråd med, och efter godkännande av, markägare.	Nej
2.	Projektet ska vara genomfört i sin helhet senast 2021-12-31.	Nej
5.	Följande åtgärder ska genomföras och resultat ska uppnås för att sökanden ska få rätt till hela bidraget; a. Utredda och ta fram förslag på kostnadseffektiva åtgärder för att förstärka Kalmar dämmes funktioner: balansering och kvarhållande av vattenflöden i landskapet, näringsretention samt livs- och fortplantningsmiljö för rovfisk. Utredningen kan göras av en extern konsult men resultatet kommer utvärderas i samarbete med forskare på Linneuniversitet. I utredningen ingår utökad provtagning och projektledning.	Nej

Godkända ändringar

-

Kommentarer om hur projektets villkor har uppfyllts

-

Underskrift och Godkännande av Projekt 18165684

15/3 2022

Datum

Martin Adiels

Underskrift av behörig firmatecknare

Martins Adiels Belk

Namnförtydligande

För Kalmar Kommun